

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Partnerské vztahy očima tří generací

Bakalářská práce

2023

Tereza Rytychová

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Tereza Rytychová**
Osobní číslo: **H20155**
Studijní program: **B0288A250002 Humanitní studia**
Specializace: **Humanitní studia – Specializace v pedagogických vědách**
Téma práce: **Partnerské vztahy očima tří generací**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Zásady pro vypracování

Cílem této bakalářské práce bude zjistit, jak se liší pohled těchto generací na partnerské vztahy, jaké pro danou generaci byly a jsou důležité hodnoty pro společné soužití, jaké výhody a nevýhody nese partnerský život, proč lidé v partnerství vůbec setrvávají, nebo v čem naopak spatřují nepřekonatelné problémy, které vedou k rozpadu vztahu.

Teoretická část se bude zabývat základní terminologií. Dále budou zmíněny nejčastěji uváděné důvody zániku partnerství. Pozornost bude věnována hodnotovému systému společnosti a společenskému klimatu doby, kdy jednotliví informanti vyrůstali a zahajovali partnerské vztahy.

Výzkumné šetření se bude zabývat partnerskými vztahy, které budou komparovány z pohledu tří generací. Výzkum bude řešen kvalitativním výzkumným šetřením za užití nástroje polostrukturovaného rozhovoru.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

CHODĚRA, Oldřich. *Občanským právem krok za krokem*. Praha, 1997. ISBN 80-7169-556-4.

MOŽNÝ, Ivo a Vladimír JIRÁNEK. *Rodina a společnost*. Praha, 2006. ISBN 80-86429-58-X.

NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha, 2014. ISBN 978-80-247-5167-2.

POLŠENSKÁ, Petra, Radka FEBEROVÁ a Zdeněk STUHLÍK. *Rodinné právo – manželství*. Praha, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2.

SULLEROTOVÁ, Evelyne. *Krize rodiny*. Praha, 1998. ISBN 80-7184-647-3.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Lucie Hájková

Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **2. května 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2023**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D. v.r.
děkan

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D. v.r.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 1. května 2022

Prohlašuji:

Práci s názvem Partnerské vztahy očima třech generací jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnici Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 4. 6. 2023

Tereza Rytychová v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí práce Mgr. Lucii Hájkové za její odborné vedení při zpracovávání této bakalářské práce, za její odborné připomínky a rady, a hlavně za její ochotu a čas. Dále bych chtěla poděkovat všem informantům, kteří se zúčastnili tohoto výzkumu a přispěli svými důležitými poznatky, vlastními zkušenostmi a názory ke vzniku této práce.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá problematikou partnerských vztahů, které rozebírá z pohledu tří generací. Teoretická část popisuje mezilidské vztahy jako takové, věnuje se pojmu socializace i vztahu k vlastnímu já za použití odborných poznatků ze sociální psychologie. Výzkum bude mít kvalitativní výzkumný design a metodou sběru dat bude osobní rozhovor. Cílem výzkumného šetření je zjistit, jak se odlišuje pohled těchto generací na partnerské vztahy, jaké pro danou generaci byly a jsou důležité hodnoty pro společné soužití, jaká pozitiva a negativa nese partnerské soužití, proč lidé v partnerství setrvávají, nebo v čem naopak spatřují nepřekonatelné problémy, které vedou k rozpadu vztahu.

KLÍČOVÁ SLOVA

Partnerské vztahy, tři generace, hodnota partnerských vztahů, počátek vztahu

TITLE

Partnership relationships through the eyes of three generations

ANNOTATION

The bachelor thesis deals with the issue of romantic relationships, analyzed from the perspective of three generations. The theoretical part describes interpersonal relationships in general, focusing on the concept of socialization and self-identity using professional knowledge from social psychology. The research will have a qualitative design and the data will be collected through personal interviews. The aim of the research is to determine the differences in perspectives on romantic relationships between these generations, identifying the values that were and are important for cohabitation within each generation, examining the positives and negatives of romantic cohabitation, exploring why people stay in a partnership or why they encounter problems that lead to relationship breakdown.

KEY WORDS

Partnership relationships, three generations, value of partnership relationships, the beginning of a relationship

Obsah

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Partnerské vztahy z pohledu sociální psychologie	10
1.1 Socializace.....	10
1.1.1 Činitelé socializace	10
1.2 Vztah k vlastnímu já.....	11
1.3 Mezilidské vztahy	12
2 Partnerské vztahy v historickém kontextu	13
3 Manželství.....	14
3.1 Vznik manželství.....	14
3.2 Rozvod manželství	16
4 Nesezdané soužití	18
5 Oddělené soužití	19
6 Registrované partnerství	21
PRAKTICKÁ ČÁST	23
7 Metodologie výzkumu	23
7.1 Kvalitativní výzkum.....	23
7.2 Zakotvená teorie.....	23
7.3 Polostrukturovaný rozhovor.....	24
7.4 Výzkumný problém.....	24
7.5 Cíl výzkumu	24
7.6 Výzkumné otázky.....	24
7.7 Výzkumný soubor	25
7.7.1 Informanti	26
7.8 Průběh sběru dat.....	26
7.9 Etika výzkumu	26

7.10	Interpretace dat	27
7.10.1	Představa o vztazích.....	28
7.10.2	Počátek aktivního seznamování.....	29
7.10.3	Aspekty odrazující od vztahu	29
7.10.4	Počátky vztahu a jejich průběh	31
7.10.5	Role závazků ve vztahu	32
7.10.6	Problémy vztahu a jejich řešení	34
7.10.7	Nepřekonatelné problémy	35
7.10.8	Pozitiva partnerského vztahu	36
7.10.9	Negativa partnerského vztahu.....	37
8	Shrnutí.....	39
	ZÁVĚR	42
	Literatura a použité zdroje	44
	Seznam tabulek	46

ÚVOD

Partnerské vztahy, jejich navazování a pečování o ně jsou tématem, které provází každého jedince v průběhu života. Jedná se o téma, které je blízké všem napříč populací. Partnerské vztahy a jejich podoba se také během času vyvíjí a mění. A právě z tohoto pohledu budou v této bakalářské práci partnerské vztahy rozebrány.

Bakalářská práce se bude věnovat partnerským vztahům, které zde budou rozebrány z pohledu tří generací. V teoretické části bude věnována pozornost mezilidským vztahům jako takovým, pojmu socializace, který v tomto tématu hraje značnou roli i vztahu k vlastnímu já za použití odborných poznatků ze sociální psychologie. V rámci teorie bude práce rozebírat vztahy z historického kontextu, díky kterému dojde k hlubšímu pochopení a podtržení poznatků z realizovaného výzkumu. V teoretické části budou také popsány formy partnerského soužití jako je manželství, nesezdané soužití, oddělené soužití či registrované partnerství. Tyto poznatky budou ve velké míře čerpány ze Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Praktická část bude realizována pomocí kvalitativního výzkumu za použití polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory budou vedeny s informanty, kteří spadají do vytyčených generačních skupin. Cílem tohoto výzkumu je zjistit, jak se odlišuje pohled daných generací na partnerské vztahy, jaké pro danou generaci byly a jsou důležité hodnoty pro společné soužití, jaká pozitiva a negativa nese partnerské soužití, proč lidé v partnerství vůbec setrvávají nebo v čem naopak spatřují nepřekonatelné problémy, které vedou k rozpadu vztahu. Výzkum nabídne pohled na generační rozdíly, ale také i na schémata, která se opakují po generace. Pro splnění cíle této práce je stanovena hlavní výzkumná otázka: „Jaký je rozdíl ve vnímání partnerských vztahů napříč generacemi?“ Aby mohlo dojít k hlubšímu zkoumání tématu, je hlavní výzkumná otázka doplněna o další stanovené čtyři vedlejší výzkumné otázky: „Jakou hodnotu informanti spatřují v partnerských vztazích?“ „Jak probíhají počátky vztahu, než informanti vstoupí do partnerství?“ „Jaká jsou pozitiva a negativa partnerského vztahu?“ „Co jsou nepřekonatelné problémy, které vedou k rozpadu vztahu?“

TEORETICKÁ ČÁST

1 Partnerské vztahy z pohledu sociální psychologie

Co jsou to partnerské vztahy a jakou roli v životě jedince zastávají? K definování a uchopení tohoto tématu nám je nápomocný rozsáhlý obor sociální psychologie, který se právě vztahy člověka s jeho sociálním okolím zabývá.

„Sociální psychologie je vědecké studium efektu sociálních a kognitivních procesů na způsob, jakým jedinci vnímají jiné lidi; způsob jakým je ovlivňují a vytvářejí si k nim vztahy.“ (Výrost a Slaměník, 2008 s. 26–27) Z této definice vyplývá, že sociální procesy představují souhrnné působení lidí okolo nás, ale také různých sociálních skupin, institucí a kultury. Působení těchto skupin ovlivňuje naše myšlení, prožívání a konání. Na druhou stranu jsou zde kognitivní procesy, jež lze popsat jako souhrnné působení našeho vlastního vnímání, myšlenek, představ a vzpomínek na vztah, který chováme vůči okolnímu světu (Výrost a Slaměník, 2008, s. 26–27).

Sociální psychologie poukazuje na klíčové prvky, které ovlivňují, jakým způsobem jedinec spatřuje partnerské vztahy, jakou hodnotu pro něj partnerské vztahy mají, ale také nám pomáhá pochopit, jak bude jedinec schopen vztahy navazovat, vytvářet a poté také schopnost si tyto vztahy udržet. Sociální psychologii lze tedy označit za stavební kámen hlubšího pochopení a porozumění chování jedinců v rámci partnerských vztahů. S navazováním těchto vztahů velmi úzce souvisí pojem socializace (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 59–71).

1.1 Socializace

K pojmu socializace můžeme nalézt širokou škálu definic a vysvětlení. Lze ji popsat jako vrůstání jedince do společnosti, tedy proces, kdy se jedinec stává člověkem. V návaznosti na toto vysvětlení nám vyvstává otázka, co tedy jedince dělá člověkem. Člověkem se stáváme právě v procesu socializace, jehož výsledkem je získání specificky lidských způsobů psychického reagování, vnímání, myšlení, cítění a konání, tedy osvojení si vlastností, které mu umožňují život ve společnosti (Nakonečný, 2020, s. 122).

1.1.1 Činitelé socializace

Neopominutelným aspektem v této oblasti jsou činitelé socializace. Mezi ty nejvýznamnější patří rodina, škola, vrstevníci či sociální skupiny na pracovišti nebo také hromadné komunikační prostředky, které bychom ve 21. století neměli opomenout. Již zmíněná

rodina je právě tím nejzákladnějším nositelem kultury, který jedinci během výchovy poskytuje základ norem a hodnot společnosti, ve které žije. Dítě se v rodině učí zvykům, tradicím, mravům či zákonům, ale také se zde utváří silné vzorce chování a způsoby projevu emocí. Tuto výchovu ale později začínou ovlivňovat vrstevnické vztahy, které dítě během svého vývoje přirozeně navazuje. I tento faktor odpovídá za utváření osobnosti jedince a ovlivňuje socializaci do dané kultury. Vzhledem k systému, který je v České republice nastaven je pro jedince velmi podstatným faktorem, který jej ovlivňuje právě školní prostředí. Zde mají učitelé podstatný sociální vliv na žáky, kteří si i díky nim upevňují či přehodnocují své postoje a chování. V pozdějším období jedince hraje značnou roli také pracovní prostředí, kde je zásadní charakteristikou míra, v jaké je plánovaná redukce nejasností, které jako zaměstnanci čelí po vstupu do tohoto prostředí (Výrost a Slaměník, 2008, s. 50–54).

Už v 50. a 60. letech minulého století, kdy byl svět obohacen o televize a s tím související masmédiá se rozvinulo zkoumání tohoto fenoménu na chování a prožívání lidí. K tomuto se ale v posledních letech přidal i internet a trend sociálních sítí, které jsou stále na velkém rozmachu. V dnešní době tyto aspekty každodenně ovlivňují náš život, jehož dynamika byla těmito objevy zásadně změněna. Co ale sociální sítě a masmédiá ovlivňují nejvíc je to, jaké hodnoty a normy jsou nám předkládány jako ty důležité. To všechno má nesporný vliv na partnerské vztahy. Ať už z hlediska důležitosti vztahů, ale také v tom, jak partnerské vztahy můžeme skrze sociální sítě navazovat. V dnešní době se často setkáváme s názorem, že sociální sítě partnerské vztahy narušují, protože se zde nabízí spousta takzvaných strašáků, které mohou trvalost partnerského vztahu ohrozit. Sociální sítě také značně ovlivňují naše smýšlení o tom, jak by náš partner měl vypadat, ale také o tom, co vše bychom od něj měli vyžadovat a očekávat. Je tedy více než zřejmé, že díky těmto technologiím se obecně nároky na partnera a na jedince jako takové velmi zvýšil (Výrost a Slaměník, 2008, s. 53–54).

1.2 Vztah k vlastnímu já

Nejenom v rámci problematiky partnerských vztahů je také důležité rozebrat další aspekt, kterým je vztah k vlastnímu já, k tomu, jaký jsem člověk, jak vnímám sám sebe a jak na základě toho reaguji a působím na své okolí. Je na místě říct, že s tímto tématem se ve 21. století takzvaně roztrhl pytel. Na toto téma samozřejmě v rámci psychologie pojednává mnoho odborníků a tuto oblast vědecky definuje. V poslední době je ale téma já, vnímání sám sebe, sebehodnota a mnoho souvisejících témat rozebíraných hlavně v neodborných článcích a celkově se dané téma těší velké oblibě společnosti. V současné době je například mnoho dostupných kurzů či workshopů o tom, jak vnímat sám sebe, jak najít svou sebehodnotu, ale

také se řeší témata jako partnerské vztahy, jak ve vztahu komunikovat a mnoho podobného. Také přestala být takzvaným tabu práce psychologů a lidé velmi hojně využívají sezení k řešení partnerských otázek či se dostávají přímo na párové terapie. Psychologové jsou tedy v tomto ohledu velmi zaneprázdněni. Rozhodně tomu nahrává i fakt, že žijeme ve 21. století, kdy lidé žijí v blahobytu a mají tedy čas se těmito otázkami zabývat (Nakonečný, 2020, s.82–103).

1.3 Mezilidské vztahy

Mezilidské vztahy jsou nedílnou součástí života každého jedince a také nedílnou součástí této práce, která se jimi přímo zabývá. Vztahy mezi lidmi vznikají různým způsobem a jejich navazování se také napříč historií přizpůsobuje dané době. Někteří lidé začínají vztahy přátelstvím a poté může přijít intimita a někteří lidé se do sebe zamilují takzvaně na první pohled. Vzhledem k tomu, že se nacházíme ve 21. století, tak mnohem častěji dochází k navazování vztahů přes různé sociální sítě či aplikace (Výrost a Slaměník, 2008, s. 237–246).

Při seznamování mezi lidmi je důležité zmínit tělesný vzhled jako aspekt přitažlivosti. Právě vzhledu si na druhých všimneme ihned. To, jak je člověk oblečený, jaké má vlasy, jakého je vzrůstu atp. má také vliv na celkový první dojem, který nás ovlivňuje při hodnocení a zaškatalkování si druhé osoby. Fyzický vzhled samozřejmě není pro každého stejně důležitý. Tyto parametry úzce souvisí s tím, jaké hodnoty jsou pro každého jedince důležité při výběru partnera (Willerton, 2012, s. 54–57).

Nejen fyzický vzhled a přitažlivost zde hrají roli. Při navázání komunikace je pro nás stěžejní také podobnost názorů, zájmů, shodné hodnoty a představy o životě. Často velmi důležitou roli hrají také vlastnosti a povaha druhého jedince. Mají-li lidé podobné zájmy a názory, nahrává to jednodušší a plynulejší komunikaci mezi nimi. A právě komunikace v dnešní době je velmi specifická oproti dobám dřívějším. V dnešní době už se využívá spíše internetového spojení a mobilních telefonů, které nám poskytují obrovskou škálu možností, jak být v kontaktu s lidmi na dálku. Tento fakt nabádá k zamyšlení, zdali to vztahům a jejich navazování spíše prospívá nebo neprospívá. Jelikož v rámci této komunikace se ochuzujeme o významné sociální informace jako je například výraz tváře, neverbální projevy a podobně (Willerton, 2012, s. 57–61).

2 Partnerské vztahy v historickém kontextu

Pokud se podíváme na partnerské vztahy do historie, mluví se zde spíše o manželství jako o svazku, který byl zákonně definován. Manželství znamenalo svazek mezi mužem a ženou, kteří vůči sobě i společnosti měli určité povinnosti a závazky. Nejdůležitějším cílem manželství bylo vytvořit svazek, který bude fungovat jako společensky vhodné prostředí pro reprodukci rodu a soužití muže a ženy. Právě reprodukce rodu byla považována za nejvýznamnější úkol muže a ženy během jejich života. Manželství mělo sloužit jako nejvhodnější prostředí k tomuto počínu. V dřívější kultuře probíhaly na denní bázi takzvané domluvené sňatky, kdy manželství mělo přinést hlavně majetkové či společenské zaopatření rodu. Toto pojetí se během historie měnilo, a právě dnes jsou ve svazku manželském spatřovány spíše výhody, které vykazuje zákon například ohledně společného jmění či vzájemného zastupování manželů (Možný, 2006, s. 13–28).

V každé společnosti dochází k setkávání lidí, vzájemnému oceňování, zvažování a vytrídění párů, které by spolu potencionálně mohli vstoupit do manželství. Jedinci, kteří o sňatek zájem nemají, získávají následkem tohoto rozhodnutí nové označení. Existence nesezdaných soužití není novodobá záležitost. Tento fenomén už v současné době není brán jako tabu a přestal být sociálně dehonestován. Tradičně jsme se mohli setkat s označením jako „žít na hromádce“ nebo „na psí knížku“ (Možný, 2006, s. 115–116).

Jak již bylo naznačeno, v dnešní době už se běžně setkáváme s různými formami partnerských vztahů, které nejsou zpečetěny manželstvím a už naprosto běžně zde dochází k reprodukci a výchově potomků mimo manželství. Již nežijeme ve striktní kultuře, kdy jsou role muže a ženy ve společnosti jasně vymezeny a s tím jde ruku v ruce i změna úhlu pohledu na sňatky a jiné způsoby partnerského soužití.

3 Manželství

Tento typ partnerského soužití je v České republice, ale také ve světě právně upraven. V České republice o manželství právně pojednává Nový Občanský zákoník v Hlavě 1 část druhá, kde je přímo pojem manželství definován. Všeobecné ustanovení § 655: „*Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*“ (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 73).

Občanský zákoník také dále upravuje, jakým způsobem může manželství vzniknout, upravuje zde zákonné překážky manželství, zdánlivé manželství, neplatnost manželství a podobně. Velmi důležitou kapitolou jsou zde práva a povinnosti manželů, kde se hovoří i o manželském majetkovém právu, vypořádání společného jmění, ustanovení o bydlení manželů atd. (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 73–84).

Neúprosným ukazatelem jsou v této problematice samozřejmě statistiky, které sledují počet vzniklých manželství, ale také těch ukončených. Bohužel tyto ukazatele vypovídají o trendu vysoké rozvodovosti dnešní společnosti. Podle Českého statistického úřadu: „*V první polovině 50. let 20. století končila rozvodem desetina manželství. Hranice 30 % byla poprvé překonána v roce 1975. V období 2005–2010 rozvodovost v celkovém trendu stagnovala na úrovni 47–50 %. Historické maximum, 50 % manželství končících rozvodem, bylo zaznamenáno v roce 2010. Nicméně do roku 2012 došlo k poklesu zpět na úroveň z počátku nového tisíciletí, přesněji na hladinu 44 %.*“ Proto je také velmi důležitou kapitolou v Občanském zákoníku téma zániku manželství, které s sebou vždy nese zásadní následky ať už pro jedince samotného, nebo pro celou rodinu, pokud se zde nacházejí děti (Český statistický úřad).

Z velkého množství výhod či pro někoho nevýhod manželství, které jsou právně upraveny můžeme zmínit například vzájemné zastupování manželů v běžných záležitostech, výživné mezi manžely, některá ustanovení o bydlení manželů, ale také body z manželského majetkového práva, které hovoří například o společném jmění. Častým tvůrcem rozepří při rozvodu páru bývá právě vypořádání společného jmění (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 75–84).

3.1 Vznik manželství

Podle Zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník § 655: „*Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení*

rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.“ Z tohoto pojetí zákona, ale také pokud přihlédneme ke kulturním zvyklostem a historickému kontextu můžeme vidět, že manželství dříve vznikalo hlavně kvůli založení rodiny a příchodem dětí do partnerství. Dále je zde důležitá část věty, která hovoří o tom, že manželství je pouze mezi mužem a ženou. V tomto ohledu je Česká republika ve 21. století oproti jiným státům velmi pozadu. V ohledu partnerství mezi stejnopohlavními páry upravuje Česká republika pouze registrované partnerství (Zákon č. 89/2021 Sb., občanský zákoník).

Zákon uvádí, že manželství může vzniknout pouze tehdy, je-li zde svobodný a úplný souhlas a projev vůle muže a ženy, že spolu vstupují do manželství. Obřad je definován jako veřejný a slavnostní. Podmínkou zde je přítomnost dvou svědků. Svou vůli vstoupit do manželství musí snoubenci provést před orgánem veřejné moci nebo před orgánem oprávněné církve. Zde se rozděluje sňatek na občanský a církevní. Při obřadu si snoubenci určují, zda budou užívat společné příjmení či nikoli. Podle § 671: *„Manželství může uzavřít každý, pokud mu v tom nebrání zákonná překážka podle § 672 až § 676“*. Touto zákonnou překážkou může být, pokud je jeden ze snoubenců nezletilý a není plně svéprávný, pokud je osobě v této oblasti svéprávnost omezena, pokud osoba již vstoupila do manželství či registrovaného partnerství, které stále trvá. Dále nemůže být manželství uzavřeno mezi předky a potomky, sourozenci či mezi poručníkem a poručencem a mezi dítětem a osobou, do jejíž péče bylo dítě svěřeno nebo pěstounem a svěřeným dítětem (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 73–75).

V této problematice se můžeme setkat i s pojmem neplatnost manželství. § 680: *„Došlo-li k uzavření manželství, přestože tomu bránila zákonná překážka, soud prohlásí manželství za neplatné na návrh každého, kdo na tom má právní zájem, ledaže manželství bránila překážka omezené svéprávnosti.“* Mezi tyto překážky patří již výše zmíněné (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 75).

Dále je zde důležité definovat zdánlivé manželství. § 677 (1): *„Manželství nevznikne, pokud alespoň u jedné z osob, které hodlaly uzavřít manželství, nebyly v projevu vůle o vstupu do manželství nebo ve sňatečném obřadu nebo v souvislosti s ním splněny takové náležitosti, na jejichž splnění je k tomu, aby manželství vzniklo, nutno bezvýhradně trvat.“*

§ 677 (2): *„V případě církevního sňatku náleží k těmto náležitostem i skutečnost uzavření sňatku před orgánem oprávněné církve. Neprovádí-li se sňatečný obřad v případě přímého ohrožení života snoubence, jsou těmito skutečnostmi i osvědčení matričního úřadu, že snoubenci splnili všechny požadavky zákona pro uzavření manželství, jakož i že mezi vydáním*

tohoto osvědčení a uzavřením sňatku uplynula doba nejvýše šest měsíců.“ Soud může i bez návrhu určit, že manželství není. Pokud se v této chvíli nachází v manželství dítě, soud musí okamžitě po tomto ustanovení rozhodnout o otcovství ke společnému dítěti, o povinnostech a právech rodičů k němu a dále také o majetkových povinnostech (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s.74–75).

3.2 Rozvod manželství

Již zmíněný rozvod je upraven právně. Z Občanského zákoníku vyplývá, že podle § 754: *„Manželství zaniká jen z důvodů stanovených zákonem“*. Manželství může být rozvedeno, pokud je soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení. Tento případ ale stále nemusí stoprocentně znamenat, že manželství zanikne. Zákon upravuje i důvody, které brání rozvodu manželství, a to například ve chvíli, kdy by byl rozvod v rozporu se zájmem nezletilého dítěte manželů či se zájmem manžela, který se na rozvratu manželství zvláště nepodílel a byla by mu tím způsobena závažná újma. Pokud se ve svazku nachází nezletilé dítě, manželství nebude rozvedeno, dokud nebude rozhodnuto o poměrech dítěte, které nastanou po rozvodu manželů (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 82–84).

Soud při rozvodu manželství zjišťuje existenci rozvratu a jeho příčiny. Pokud se ale druhý z manželů k návrhu na rozvod přidá a podpoří jej, soud manželství rozvede, aniž by tyto okolnosti zjišťoval a vyhodnocoval (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 82–84).

Rozvod manželství s sebou nese zásadní změny pro oba partnery. Mezi následky, které souvisí s rozvodem manželství například patří přijetí rozvedeného manžela, který přijal při sňatku příjmení toho druhého. Ten má právo přijmout zpět své příjmení dřívější. Dále je zde také důležitou částí výživné rozvedeného manžela. Zákon hovoří o tom, že pokud rozvedený manžel není schopen se nadále sám živit a tento fakt je způsoben souvislostmi vzniknutými v manželství, má vůči němu jeho bývalý partner vyživovací povinnost, pokud to na něm lze požadovat spravedlivým způsobem. Jak již bylo výše zmíněno, velkým problémem při zániku manželství bývá téma majetku a společného jmění. Při rozvodu se majetkové povinnosti a práva spravují dohodou manželů a pokud k této dohodě nedojde, pak vypořádává toto rozhodnutí soud (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, s. 82–84).

Pravděpodobnost zániku manželství rozvodem u nás i ve světě stoupá. Tento fakt jsme schopni konstatovat od počátku spolehlivější statistické evidence. Česká populace ve svém rozvodovém chování zhruba kopíruje vzorce, které jsou typické pro celou Evropu, v širším

slova smyslu pro celou západní civilizaci. Pravděpodobnost, že manželství skončí rozvodem je podstatně ovlivněna dobou, jež uplyne, než manželství skončí jiným způsobem, jmenovitě úmrtím. Znáмым faktem je, že v tradiční společnosti se lidé nedoživali tak vysokého věku jako dnes a panovala zde mnohem vyšší úmrtnost. Tato skutečnost nahrává právě vzestupu pravděpodobnosti, že manželství bude ukončeno rozvodem (Možný, 2006, s. 209).

K vysvětlení rozvodovosti se upíná mnoho sociologů. Obecně můžeme pokusy o pochopení tohoto pojmu rozdělit do tří povah. Můžeme se setkat s teoriemi, které studují rozvodovost jako charakteristický jev pozdně moderních společností a růst rozvodovosti se snaží vysvětlit z širších sociálních souvislostí a civilizačních změn. Dále jsou zde teorie, které zkoumají vnitřní mechanismy manželství, tedy modelují a vysvětlují proces jeho rozpadu. V neposlední řadě nalezneme výzkumy, které se soustředí na skutečnosti, jež nacházíme tam, kde nacházíme také rozvodovost (Možný, 2006, s. 212).

4 Nesezdané soužití

Dnes je velmi častou podobou vztahů způsob setrvávání v partnerství bez sňatku. Mladí lidé velmi často volí tento způsob partnerského i rodinného života před manželstvím. Partnerství můžeme definovat jako dlouhodobý vzájemný vztah mezi lidmi, který by měl přinášet spojenectví, spolupráci, osobní přátelství i erotickou složku. Analýza českého statistického úřadu hovoří o tom, že ke změně rodinného chování v České republice dochází už od 90. let 20. století, kdy se začaly velmi hojně rozšiřovat neformální partnerské vztahy. Tento jev se samozřejmě odvíjí i od kulturního a historického kontextu doby. Stalo se tedy, že manželský svazek přestal být viděn jako jedinou vhodnou formou soužití partnerů. Tento trend se začal projevovat právě s poklesem sňatečnosti, vysokou úrovní rozvodovosti, která zde už dlouhodobě přetrvává a zvyšujícím se věkem jedinců, kteří vstupují do manželství (Český statistický úřad).

Občanský zákoník nesezdané soužití jako takové přímo právně neupravuje, avšak tento typ soužití je zavedeným institutem rodinného práva. Nesezdané soužití můžeme definovat jako neformální dlouhodobější faktické soužití dvou partnerů bez církevního či civilního sňatku. Zásadním atributem nesezdaného soužití je, že se jedná o životní společenství dvou osob, které vzájemně uspokojují své potřeby. Toto soužití je také definováno jeho dlouhodobostí. Nesezdané soužití s sebou nese spoustu výhod i nevýhod. Spatřovanými výhodami může být například pocit větší svobody pro jedince, není zde vyvíjen takový tlak na závazky partnerů, protože z velké části nejsou právně upraveny, pokud se ve vztahu nenachází dítě nebo společný majetek. Samozřejmostí je zde velmi důležitý i fakt, že lze toto partnerství ukončit mnohem jednodušeji pouhým rozhodnutím se jednoho z partnerů, že ve vztahu nechce pokračovat a není zde třeba žádných právních kroků k tomuto úkonu (JUDr. Martin Zbořil pro Český rozhlas, 2019).

5 Oddělené soužití

Oddělené soužití také dříve nazývané jako „Living apart together“ začíná být v dnešní kultuře častější a začíná se běžně přijímat jako další způsob partnerského soužití. V dnešní společnosti se setkáme spíše s pojmem „Mingles“. Tento pojem označuje osoby, které nežijí ve společné domácnosti se svým partnerem a vznikl spojením dvou anglických slov „married but single“. Vzhledem k tomu, že tento fenomén spadá do novodobé problematiky, tak jej můžeme definovat více způsoby a můžeme se na něj dívat různými úhly pohledu. Tomuto tématu se dříve věnovaly spíše zahraniční výzkumy. Jedním z českých sociologů, který se touto problematikou zabývá je například Marcel Tomášek. Ten toto téma zmínil ve svém výzkumu o singles a mimo jiné se také věnuje novým modelům partnerského soužití a problematice společenských změn ve středoevropských společnostech a sociální změně jako takové obecněji (Tomášek, 2006, s. 15).

Tomášek se ve svém výzkumu snaží vysvětlit, z jakého důvodu se novodobé páry uchylují spíše k oddělenému soužití než k tomu společnému, jako tomu bývalo dříve. V této problematice zmiňuje za velmi zásadní trend samostatného bydlení, ke kterému začalo hojně docházet po roce 1989. Značná část respondentů tohoto výzkumu hovoří o tom, že jakmile dojde k osamostatnění se, zvyknou si takzvaně na svůj vlastní klid a pohodlí. A zlom v partnerských vztazích nastává právě v okamžiku, kdy nechtějí, aby jim tento klid někdo narušil. Uchylují se tedy proto spíše k oddělenému soužití, ačkoli žijí v partnerském vztahu (Tomášek, 2006, s. 11–12).

Velmi zjednodušeně lze tedy oddělené soužití označit za životní styl. Tomáškův výzkum ale primárně hovoří o tom, že se jedná spíše o neochotu otevřít svůj singlovský prostor/teritorium. Toto partnerské uspořádání tedy velmi logicky mění i očekávání, která jsou na sebe vzájemně ve vztahu kladena. V dalších souvislostech Tomášek také zmiňuje jako další faktor takzvaný posilující individualizační habitus. *„Lpění na tradičním modelu uspořádání vztahů a domácnosti a genderově určeném charakteru odpovědnosti v párovém vztahu paradoxně přispívá k prosazování se životního stylu a domácností jednotlivců.“* (Tomášek, 2006, s. 12)

Fenoménu „Mingles“ se ale dnes věnují mnohá moderní média či neodborné články. Terapeut Ladislav Hanousek v rozhovoru pro Český rozhlas uvedl: *„Je to v podstatě trend odděleného partnerství. Dva lidé o sobě tvrdí, že jsou partneři, kteří si důvěřují, ale žijí*

odděleně, finančně nezávisle na druhém. Svobodně se rozhodují, kdy spolu budou trávit čas nebo se budou věnovat jiným zálibám.“ (Ladislav Hanousek pro Český rozhlas, 2021)

Hanousek také v rozhovoru uvedl, že si dokáže tento typ vztahu představit jako funkční, ale pouze na určitou dobu v určité životní situaci. Podle Hanouska ale časem začnou ve vztahu převažovat nevýhody. Hovořil zde o tom, že zde může dojít k situaci, kdy jeden z partnerů začne od vztahu očekávat více, a naopak druhému bude stále vyhovovat již nastavená svoboda, což může vést buď k rozpadu vztahu, anebo naopak k sestěhování a k žití běžného rodinného života (Ladislav Hanousek pro Český rozhlas, 2021).

6 Registrované partnerství

Vzhledem ke změně našeho společenského světa za poslední období bylo zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších zákonů zlegalizováno partnerství pro osoby stejného pohlaví v České republice. Registrované partnerství je definováno jako trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví. „*Partnerství vzniká projevem vůle dvou osob stejného pohlaví činěným formou souhlasného svobodného a úplného prohlášení těchto osob o tom, že spolu vstupují do partnerství. Prohlášení se činí před matrikářem na základě otázky, zda spolu chtějí vstoupit do partnerství.*“ (Ministerstvo vnitra České republiky)

Do registrovaného partnerství může vstoupit každý, komu to zákon nezakazuje. Základní podmínkou pro vstup do partnerství je, aby alespoň jedna z osob byla státním občanem České republiky. Do partnerství nemohou vstoupit osoby, které jsou navzájem příbuzné v přímé linii a sourozenci. Dále musí osoby dovršit věku 18 let a nesmí mít omezenou svéprávnost v této oblasti. Překážkou vstupu do partnerství je také uzavřené manželství nebo vstoupení do partnerství či do obdobného svazku, které nebylo ukončeno (Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů).

Registrované partnerství si ale u nás v České republice nestojí stejně jako manželství. Velkým nedostatkem v registrovaném partnerství je spatřováno to, že zde ze zákona nevzniká společné jmění. Jedná se zde pouze o podílové vlastnictví, což znamená, že při rozpadu vztahu neexistuje žádné zákonné vypořádání. Dále při registrování nevzniká automatický nárok na společné příjmení jako při manželství. O to je potřeba zažádat zvlášť. Dalším velký nedostatek nastává ve chvíli, kdy dojde k úmrtí jednoho z partnerů. V tuto chvíli zde nevzniká nárok na vyplácení důchodu ani jiných dávek. Pokud jsou ve vztahu děti, právní nárok na ně má pouze ten, kdo je biologickým rodičem. Při otázkách adopce si registrovaní partneři nemohou společně osvojit dítě ani žádat o společnou pěstounskou péči. Adoptovat může pouze každý zvlášť samostatně. Oproti manželství registrovaným partnerům nevzniká právo na bydlení v obydlí partnera ani společné nájemní právo. Jednu výhodu zde ale najít můžeme a tou je to, že za vzniklé dluhy je zodpovědný každý partner sám (Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů).

Některé body jsou ale pro registrované partnery stejné jako pro manžele. Jedná se například o dědické řízení. V této oblasti práva po sobě partneři dědí ze zákona stejně jako manželé. Dále zde také platí vyživovací povinnost vůči sobě navzájem. Partneři také mají právo

na informace o zdravotním stavu druhého partnera. V trestním právu je registrovaný partner osoba blízká stejně jako v manželství (Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů).

PRAKTICKÁ ČÁST

7 Metodologie výzkumu

Pro práci byl zvolen kvalitativní výzkum a jako výzkumný nástroj byl využit polostrukturovaný rozhovor. Kvalitativní výzkum je induktivní. Zpočátku výzkumu byly nasbírány data a až poté došlo k pátrání po pravidelnostech, které se v datech objevují. Nejsou tedy předem stanovené žádné hypotézy a výzkumný projekt se neopírá o žádnou již stanovenou teorii. Nevýhodou této formy výzkumu je to, že stanovené hypotézy či teorie, které vznikly na základě provedeného výzkumu není možné dále zobecňovat (Švaříček a Šed'ová, 2007, s. 17-25).

7.1 Kvalitativní výzkum

Tento výzkum dosáhl svého rovnocenného postavení vůči ostatním formám výzkumu v sociálních vědách až postupem času. Velmi často se s definicí kvalitativního výzkumu setkáváme na bázi porovnávání s přístupem kvantitativním, s čímž mnoho autorů nesouhlasí. Nelze tedy určit jediný obecně uznávaný způsob, který vymezuje kvalitativní výzkum jako takový (Hendl, 2005, s. 49–55).

„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ (Creswell in Hendl, 2005, s. 50)

Kvalitativní výzkum společně s výzkumným nástrojem, kterým je polostrukturovaný rozhovor, byl zvolen s ohledem na zkoumané téma. Díky tomuto výběru by mělo dojít k co nejkvalitnějšímu porozumění reflektované zkušenosti.

7.2 Zakotvená teorie

„Zakotvená teorie (grounded theory) byla vyvinuta v šedesátých letech 20. století, od té doby však prošla mnoha modifikacemi a rozštěpila se do různých variant. Jde o design, který je jednak poměrně populární – hlásí se k němu řada empirických sociálněvědních studií, jednak velmi vlivný – mnoho z metodologických požadavků formulovaných v rámci zakotvené teorie se stalo součástí různých kvalitativních přístupů, které k zakotvené teorii výslovně odkazují.“ (Švaříček a Šed'ová, 2007, s. 84)

Zakotvená teorie označuje strategii výzkumu a zároveň následný způsob analýzy získaných dat. Zakotvená teorie spočívá v navržení teorie pro fenomény v určité situaci, které jsou zkoumány. Teorie, která během výzkumu vzniká, je zakotvená v datech, které jsou zjišťovány a analyzovány (Hendl, 2005, s. 125–128).

7.3 Polostrukturovaný rozhovor

Mezi nejčastější používanou metodu sběru dat v kvalitativním výzkumu se považuje rozhovor, který se označuje jako hloubkový. „*Můžeme jej definovat jako nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla s jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek.*“ (Švaříček a Šedřová, 2007, s. 159)

„*Kvale definuje hloubkový rozhovor jako metodu, jejímž účelem je získat vyličení žitého světa dotazovaného s respektem k interpretaci významu popsanych jevů.*“ (Kvale in Švaříček a Šedřová, 2007, s. 159)

V rámci polostrukturovaného rozhovoru byly předem stanoveny otevřené otázky, které měly napomoci k porozumění pohledu dotazovaných, aniž by byli dotazovaní omezováni nuceným výběrem stanovených odpovědí jako tomu bývá v dotazníku.

7.4 Výzkumný problém

Výzkumným problémem této práce jsou partnerské vztahy, na které je zde nahlíženo očima tří generací. Tři generace jsou zvoleny právě proto, že se v daném výzkumu předpokládá, že se partnerské vztahy, jejich podoba a jejich vnímání mění během času. Jde tedy o nahlédnutí do generačních rozdílů v pohledu na partnerské vztahy.

7.5 Cíl výzkumu

Cílem této práce je zjistit, jak se liší pohled daných generací na partnerské vztahy, jaké pro danou generaci byly a jsou důležité hodnoty pro společné soužití, jaké výhody a nevýhody nese partnerské soužití, proč lidé v partnerství setrvávají, nebo v čem naopak spatřují nepřekonatelné problémy, které vedou k rozpadu vztahu. Výzkum má nabídnout pohled na generační rozdíly, nebo naopak také na schémata, která se opakují generaci po generaci.

7.6 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumnou otázkou je: „Jaký je rozdíl ve vnímání partnerských vztahů napříč generacemi?“

Dalšími stanovenými výzkumnými otázkami jsou:

VO1: Jakou hodnotu informanti spatřují v partnerských vztazích?

VO2: Jak probíhají počátky vztahu, než informanti vstoupí do partnerství?

VO3: Jaké jsou pozitiva a negativa partnerského vztahu?

VO4: Co jsou nepřekonatelné problémy, které vedou k rozpadu vztahu?

Níže uvedené otázky byly sestaveny a využity pro polostrukturovaný rozhovor.

1. Jakou hodnotu a představu informanti spatřovali ve vztazích ještě, než je začali aktivně vyhledávat?
2. Jak a kým byla představa o vztazích utvářena?
3. Kdy začalo aktivní seznamování se a hledání partnera?
4. Co se informantům líbilo na potencionálním partnerovi?
5. Co informanty odradilo od navázání vztahu s potencionálním partnerem?
6. Jak probíhala fáze scházení se a komunikace mezi potencionálními partnery?
7. Jak dlouho probíhala fáze randění?
8. Jakou roli hrají v partnerských vztazích závazky jako je svatba, děti, společné bydlení?
9. S jakými problémy se informanti ve vztahu nejčastěji setkávali a jak je překonali?
10. Jaké jsou důvody, které vedly případně by vedly k rozpadu vztahu?
11. Jaké pozitivní a negativní aspekty informanti spatřují v partnerském vztahu?

7.7 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvoří celkem devět informantů, kteří byli vybíráni tak, aby spadali do zvolené generační kategorie. Výzkum se věnuje tématu partnerských vztahů, které rozebírá z pohledu třech generací. Tyto generace byly rozloženy na osoby do 30 let věku, od 31 do 50 let věku a poslední generační skupinou byly osoby nad 51 let. Mezi informanty se nachází zástupci obou pohlaví pocházející z různorodých sociálních skupin. V tabulce níže jsou uvedeny pouze relevantní fakta o informantech jako je jejich jméno, pohlaví, věk, povolání a informace o jejich stavu, tedy jestli jsou svobodní, ve vztahu či v manželství nebo zda jsou rozvedení.

7.7.1 Informanti

Tabulka 1: Informanti

Informant	Pohlaví	Věk	Stav	Povolání
Dominika	Žena	23 let	Ve vztahu	Studentka
Dana	Žena	25 let	Svobodná	Sociální pracovnice
Lukáš	Muž	29 let	Ve vztahu	Voják
Olga	Žena	46 let	V manželství, jednou rozvedená	Zdravotní sestra
Jaroslav	Muž	40 let	V manželství	Právník
Tomáš	Muž	38 let	Rozvedený dvakrát	Podnikatel
Jiří	Muž	65 let	V manželství	V důchodu (učitel na základní škole)
Hana	Žena	58 let	V manželství	V důchodu (prodavačka)
Marie	Žena	77 let	Rozvedená	V důchodu (švadlena)

7.8 Průběh sběru dat

Data byla sbírána pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Před začátkem sběru dat byly stanoveny cíle výzkumu, hlavní výzkumná otázka, vedlejší výzkumné otázky a byly sestaveny otázky, které byly v rámci rozhovoru dotazovány. Každý informant odpovídal na stejné předem stanovené otázky, přičemž byl rozhovor obohacen o doplňující otázky, aby bylo dosaženo stanovených cílů. Všechny otázky byly kladeny všem informantům stejně. Každý rozhovor byl lehce upraven na míru každému informantovi. Výzkumu se zúčastnilo celkem devět informantů, kteří spadali do vyhrazené generace. Všechny rozhovory probíhaly na osobní bázi, kdy byl celý rozhovor nahrán na diktafon v mobilním telefonu.

Po provedení polostrukturovaných rozhovorů a nasycení dat došlo k písemné transkripci dat. Tato transkripce je doslovná a není přímou součástí práce. Následně došlo k interpretaci dat.

7.9 Etika výzkumu

Informanti byli před provedením rozhovoru obeznámeni, že rozhovor bude sloužit pouze pro účely tohoto výzkumu a že s poskytnutými daty bude nakládat pouze výzkumník, a

to s nejlepšími úmysly. Na počátku rozhovoru informanti poskytli poučený souhlas o tom, že rozhovor bude nahráván na diktafon v mobilním telefonu a poté bude jeho obsah převeden do písemné formy. V rámci důvěrnosti dat nejsou ve výzkumu zveřejněna žádná data, která by čtenáři umožnila identifikovat účastníky tohoto výzkumu. Účastníci výzkumu měli možnost nahlédnout na průběh výzkumu a rozhodnout se, zda se chtějí na výzkumu nadále podílet, či zda chtějí poskytnout všechna uvedená data (Švaříček a Šed'ová, 2007, s. 43–50).

7.10 Interpretace dat

Nejprve byly provedeny rozhovory se všemi informanty, dokud nedošlo k nasycení dat. Poté byly všechny rozhovory doslovně přepsány. Způsob, který byl využit pro analýzu dat se nazývá zakotvená teorie. Tato strategie je popsána viz výše v této práci v kapitole *Zakotvená teorie*.²³

Při analýze dat bylo využito tematického kódování. „*Tematické kódování začíná na úrovni jednotlivých případů. Znamená to, že provedeme otevřené kódování veškerého materiálu, ale další analytický postup držíme v rámci jednotlivých případů. Tematické kódování se hodí především v případě, kdy je cílem výzkumu popsat, jak jsou sociálně distribuovány různé pohledy na určitý jev.*“ (Švaříček a Šed'ová, 2007, s. 229–231)

„*Prvním krokem v tematickém kódování je kategorizace kódů – nikoli na úrovni celku, ale na úrovni jednotlivých případů, materiál je de facto ošetřen jako série případových studií.*“ (Švaříček a Šed'ová, 2007, s. 229–231)

Po analýze dat byly určeny tyto kategorie, které byly rozebrány podle generací:

1. Představa o vztazích
2. Počátek aktivního seznamování
3. Aspekty odrazující od vztahu
4. Počátky vztahu a jejich průběh
5. Role závazků ve vztahu
6. Problémy vztahu a jejich řešení
7. Nepřekonatelné problémy
8. Pozitiva partnerského vztahu
9. Negativa partnerského vztahu

7.10.1 Představa o vztazích

Tato kategorie se zabývá tím, jakou měli informanti představu o vztazích ještě před tím, než je sami začali aktivně vyhledávat. Důležité zde bylo, jestli tato představa byla pozitivní či negativní a odkud tato uvedená představa pocházela.

Dana (25 let) v rozhovoru uvedla: *„No, už od mala jsem si vztahy představovala jako v pohádce. Že jednou budu mít v životě manžela, děti a budu s nimi bydlet v domečku. Všechno jsem si to prostě představovala jako v pohádce... Takže abych odpověděla, tak moje představa byla celkem zalitá sluncem, asi jako každá holka jsem si představovala své svatební šaty a tak podobně.“* Většina informantů uvádí, že jejich představy byly v počátcích spíše pozitivního rázu. Toto potvrzuje i informant Jaroslav (40 let): *„Ve věku, kdy jsem takhle o vztazích jen uvažoval, tak jsem měl ty představy asi trochu zkraslený. Spíš jsem si to hodně idealizoval a měl jsem pocit, že je to všechno jen hezký a hrozně jednoduchý. Ale určitě jsem tomu přikládal velkou hodnotu. Přišlo mi to prostě důležité.“* Další z informantů Marie (77 let) v rozhovoru řekla: *„No představu... představu jsme měli všichni stejnou. Manžel, svatba, děti, domácnost. Pro nás bylo důležité se dobře vdát. Mít se dobře, aby o nás bylo postaráno a my se zase staraly o rodinu. Žili v tomhle naši rodiče, tak jsme ty představy neměli jiný. To tak prostě bylo a prostě se to tak dělalo.“* Informanti tedy uváděli spíše pozitivní představy o partnerském vztahu. Většina informantů z generace nad 51 let uváděla, že nad těmito představami tolik nepřemýšleli a přebírali vzorec partnerského soužití automaticky od předešlé generace. Což potvrzuje výše zmíněný výrok od informantky Marie (77 let). Také se k představě o partnerském soužití stavěli spíše v neutrální míře.

Naopak u generace pod 31 let se můžeme setkat až spíše s naivně pozitivními představami, které byly ovlivněny například i pohádkami či filmy. Toto uvedla Dominika (23 let): *„Tu představu ovlivnily určitě i pohádky a filmy, kde bylo všechno dokonalý a všechno vždycky dobře dopadlo.“* Tento výrok potvrdila i Dana (25 let): *„Prostě jsem si to představovala jako v pohádce, který tu představu určitě vlastně taky nějak ovlivnily.“* A také poslední z informantů této generační skupiny Lukáš (29 let): *„Původně asi hodně zkraslenou představu jsem měl. Celkově hodně kvůli pohádkám a romantickým filmům.“*

V rámci tohoto výzkumu si můžeme dále dovolit tvrdit, že všichni informanti své představy o vztazích získávali z rodiny či z jejich blízkého prostředí. To potvrzují výroky: Dominika (23 let): *„Tak hlavně od svých rodičů a okolí. Viděla jsem, jak se k sobě naši chovají.“* Lukáš (29 let): *„A taky máma s tátou, ty měli hezkej vztah a to mě stoprocentně*

ovlivnilo taky hodně.“ Tomáš (38 let): *No ty představy jsem asi získal doma. Z toho, co jsem viděl, jak to u nás funguje. Jak spolu vychází máma s tátou. To mě asi ovlivnilo nejvíc.*“ Olga (46 let): *Tak samozřejmě, že nějaký první informace, jak funguje vztah si člověk odnáší z domu. Čerpáte z toho, co vidíte doma a myslíte si, že je to tak všude a že je to v pořádku.*“ Jiří (65 let): *Tyto představy jsem si nesl hlavně z domu. Stačilo mi vidět, jak se k sobě chová maminka s tátou, a to člověka hodně ovlivní.*“ Díky těmto výroky můžeme vidět, že představa o vztazích, jejich hodnota, fungování a to, jak vztahy obecně lidé vnímají mají velký počátek právě v dětství, kdy informanti přebírali tyto vzorce od svých rodičů a svých nejbližších. Toto tvrzení je platné napříč všemi třemi zkoumanými generacemi.

7.10.2 Počátek aktivního seznamování

Jednou z dalších otázek, kterou jsem informantům při rozhovorech kladla bylo, kdy se začali aktivně seznamovat a jakým způsobem. Všichni informanti uvedli, že velkou roli v navazování kontaktů s prvními potencionálními partnery hrála už základní či střední škola. To dokazují výroky: Marie (77 let): *„Tak nějaký ty první lásky proběhly už na základní škole. Kluci nás tak různě škádlili. Ale víte, co se říká. Co se škádlívá, to se rádo mívá.“* Tomáš (38 let): *„U mě to začalo asi na střední škole. Na základce mě holky vůbec nezajímaly, to jsme měli s klukama ještě takovej svůj svět. Ale na střední jsem se strašně zamiloval do své spolužačky. A to taky byl nějaký můj první vážnej vztah dalo by se říct.“* Dominika (23 let): *„Aktivně seznamovat jsem se začala asi na přelomu osmý a devátý třídy. Tak nějak. To mě kluci asi začali už fakt zajímat. A hlavně jsem začala chodit s klukem z vedlejší třídy na základce. Jestli teda je vůbec vhodnej název, že jsme spolu začali chodit.“* Lukáš (29 let): *„Kolem 16 let asi přibližně. Já jsem jako dítě žil hodně sportem, takže holky mě nějakou dobu vůbec nezajímaly. Ale asi nějak v těch 16 letech jsem se začal seznamovat a začal jsem i chodit se svou první holkou.“*

Z těchto tvrzení vychází, že všichni informanti nehladě na generační zařazení začali aktivní seznamování s potencionálními partnery vyhledávat v průběhu druhého stupně základní školy až po průběh školy střední. V této části výzkumu tedy nemůžeme konstatovat, že by se počátky seznamování měnily během času a že by zde byl nějaký označitelný rozdíl mezi zkoumanými generacemi.

7.10.3 Aspekty odrazující od vztahu

V této části se výzkum zaměřuje na veškeré aspekty, které informanty odradily od navázání partnerského vztahu. Důležité bylo zjistit, co pro ně bylo zpočátku odrazující a co je

odradilo od vstupu do partnerství. Pokud tuto část výzkumu zobecníme na aktuálním vzorku informantů, tak si můžeme všimnout, že zástupci generace do 30 let uváděli nejčastěji strach ze ztráty svobody. Dominika (23 let) uvedla: „*Vždycky to bylo asi to, že jsem se bála nějaký ztráty vlastní svobody. Asi ten pocit, že se člověk k někomu připoutá. Ale to byl asi takovej můj největší strašák.*“ Dana (25 let) tento výrok potvzuje: „*Aspekty, co mě odrazovaly? Ty většinou nebyly žádné, když už to došlo do nějaký vážnější fáze. Já byla vždycky hrozně zamilovaná, takže jsem nad tím možná tolik ani nepřemýšlela. Možná vlastně jediné to, že se člověk vzdá trochu nějaký svý svobody nebo jak to říct. Přece jenom jdete do vztahu s tím, že už kopete za tím a ne jenom za sebe.*“ I informant Lukáš (29 let) toto tvrzení podporuje: „*Nejvíc mi vadila asi nějaká přehnaná žárlivost. To nemám rád. A taky, jak bych to řekl, asi obětování toho svobodnýho nezodpovědnýho života, nějaký tý svobody vlastní.*“

Při rozhovorech se zástupci generace mezi 31–50 lety vyplynul napovrch jako nejčastější odrazující aspekt věk druhého partnera. A to ať už šlo o věkový rozdíl partnera, který byl mladší nebo starší než informant. Informantka Olga (46 let) zmiňuje: „*Když to vezmu obecně, tak u mě to byl asi věk. První a teď už bývalý manžel byl o 10 let starší ode mě. A stávající manžel je zase o 5 let mladší. Vím, že to pro mě byl při seznamování docela problém, ale vidíte, od manželství mě to nakonec stejně neodradilo.*“ Věkový rozdíl jako odrazující aspekt zmiňuje i Tomáš (38 let): „*Co mě odradilo? Asi vlastně věk tý ženské. Co jsem randil naposledy, tak ona byla asi o 12 let mladší. I když se říká, že my chlapi dospíváme pozdějc, ale prostě tam šlo spíš jen o zábavu a moc vážnej vztah z toho být nemohl. Člověk chce v určitým věku prostě jiný věci.*“

Naopak zástupci z generace nad 51 let moc aspektů pro nenavázání partnerského vztahu neuváděli. Hana (58 let) uvedla: „*Já vám nevím. Možná už si věkem nemůžu vzpomenout, ale pravděpodobně jsem nad tím toliko nepřemýšlela. Naši rodiče se znali, bydleli jsme kousek od sebe a rozuměli jsme si. A když přišel s tím, že si mě chce vzít, tak jsme to prostě udělali.*“ Jiří (65 let) odpověděl podobně: „*V té době se to asi tolik neřešilo. Já nevím. Vzal jsem si svoji první lásku. Víte, jak to je, každej je nějakej. Nikdo není dokonalej. Stačí společně ty problémy řešit.*“

Z provedených rozhovorů je poznat, že zástupci skupin do 50 let vždy našli nějaké aspekty, které je od vztahu odradily. A to nejčastěji zmiňovaný věk druhého z partnerů, žárlivost nebo také ztráta vlastní svobody. Je zde znatelné, že informanti z generace nad 51 let

nad aspekty, které by je měly od vztahu odradit tolik nepřemýšleli anebo jim nepřikládali při výběru partnera takový význam, jako ty generace mladší.

7.10.4 Počátky vztahu a jejich průběh

V této části výzkumu jsem se zaměřila na počátky vztahu a jejich průběh. Velmi zmiňovaným termínem je zde randění, které bývá definováno jako období, kdy se lidé teprve poznávají a zhodnocují, zda případně naváží na trvalý vztah. Obecně vyhranit tento pojem ale není úplně jednoduché. Oslovení informanti v rámci tohoto výzkumu pojem randění chápali jako počáteční období vztahu, které může trvat týdny až měsíce, kdy se oba ujišťují a rozhodují, jestli se z tohoto vztahu stane partnerský vztah na vážnější bázi. To potvrzují tyto výroky Dominika (23 let): „*Takový to začáteční randění, než jsme oba zjistili na čem jsme, tak trvalo asi 3 měsíce.*“ Dana (25 let): „*Randili jsme asi měsíc, měsíc a půl. Pak už jsme tak nějak oba věděli, že to asi myslíme vážně a nebude to jenom tak nějaká zábava.*“ Lukáš (29 let): „*Nevím přesně. Pár měsíců, nějak do půl roku, než to bylo oficiální.*“ Olga (46 let): „*To počáteční randění trvalo asi tak tři měsíce.*“ Jiří (65 let): „*Pokukoval jsem po ní už dlouho před tím, než došlo k prvnímu kontaktu. Ale potom jsme se scházeli pár týdnů, než jsme spolu začali vlastně oficiálně chodit. No a do dvou let už jsme se vzali a založili jsme rodinu. To mi bylo 22 let.*“ Marie (77 let): „*My jsme o sobě oba dva věděli, že jsou tam vzájemný sympatie. To bylo pár schůzek a za chvíli jsme se vzali a měli rodinu. Vdávala jsem se už 19 letech. Tenkrát to bylo normální takhle brzo*“

Další oblastí, kterou jsem se v této kategorii zabývala bylo, jakým způsobem probíhala komunikace mezi potencionálními partnery právě v období randění. Asi nebude překvapením, že všichni z generace do 30 let uvedli, že v komunikaci při navazování vztahů využívali mobilní telefony a s nimi spojené různé sociální sítě. Dominika (23 let): „*Pokud jsme spolu nebyli fyzicky, tak jsme komunikovali přes mobil. Samozřejmě sociální sítě jako Facebook, Instagram, Snapchat asi nejvíc. Jinak jsme si volali.*“ Dana (25 let): „*Ze začátku jsme si hodně psali skrz sociální sítě a když jsem odjela na Erasmus, tak jsme si volali několikrát denně normálně, anebo jsme si volali i přes videohovor. Tohle docela pomohlo zvládnout tu vzdálenost, ale jindy ty sociální sítě tý komunikaci zas tolik nepomáhaj.*“ Lukáš (29 let): „*Snažili jsme se být hodně spolu a trávit spolu čas, ale ty začátky, kdy jsme spolu nebydleli a nebyli jsme spolu tak často, tak jsme si hodně psali přes Messenger anebo si volali. Já ty sociální sítě nemám moc v lásce, ale je fakt, že jsme aspoň díky tomu furt v kontaktu.*“

V generaci mezi 31 a 50 lety se objevovalo také zmíněné využívání emailu při komunikaci. Olga (46 let): „*Nejčastěji jsme spolu mluvili osobně a když to nešlo, tak jsme si dopisovali přes email.*“ Naopak generace nad 51 let využívání mobilních telefonů ani sociálních sítí, které v té době nebyli dostupné, nezmiňovali. Jiří (65 let): „*Komunikovali jsme spolu samozřejmě osobně. V té době to jinak nešlo. Ted' už jsou na to jiný vymoženosti. My jsme si ještě mohli možná tak psát dopisy.*“ Hana (58 let): „*Žili jsme oba dva v na malým městě, takže jsme měli spoustu možností spolu mluvit osobně a prostě se scházet. Jinak bychom si psali třeba dopisy. Jinak by to nešlo.*“

Z těchto výroků je znát, že komunikace v partnerských vztazích se výrazně změnila během doby, čemuž samozřejmě napomohl technický pokrok a dnešní už každodenní využívání mobilních telefonů na denní bázi se všemi svými technickými vymoženostmi, které nabízí. Využívání těchto technologií bylo od jedné informantky uvedeno jako velmi užitečné pro zvládnutí velké vzdálenosti mezi oběma partnery. Je zde ale vidět, že generace nad 51 let byla dříve odkázána na střetávání se osobně a na osobní komunikaci. Z dostupných informací je tedy znatelný velký rozdíl, kdy generace nad 51 let byla při seznamování téměř závislá na osobních setkáních a vzájemné osobní komunikaci, nýbrž mladší generace už využívali vymožeností technologického pokroku. Je zde ale i znatelný rozdíl mezi dvěma mladšími generacemi, kdy generace mezi 31–50 lety využívala komunikaci skrz email, pokud nedošlo na komunikaci osobní. Informanti z generace do 30 let ale velmi hojně využívají komunikace přes internet a to za pomoci chytrých telefonů a všech dostupných funkcí, které tato doba nabízí.

7.10.5 Role závazků ve vztahu

V rámci výzkumu byli respondenti dotazováni i na závazky jako je například svatba, založení rodiny či společné bydlení a na to, zda jsou tyto aspekty pro ně důležité či nikoli. Dominika (23 let) uvedla: „*Tyhle věci zatím neřeším. A neřeší je ani můj přítel. Ještě spolu nebydlíme a zatím to v plánu ani nemáme. Ještě na tyhle věci máme dost času. Svatbu bych možná časem i chtěla, ale třeba děti, ty víme že ani jeden z nás nechce.*“ Naopak pro informantku Danu (25 let) tyto závazky hrály v jejím životě už doposud velkou roli. Sdělila: „*Upřímně, závazky byly asi jedním z důvodů, proč jsem ted' single. Já se na tyhle věci vždycky hrozně těšila. Jak budu s někým bydlet, vezmeme se, budeme mít děti... No, ale on chtěl víc prostoru jen pro sebe, na svou práci a o tomhle nechtěl ani slyšet. Už mám i pocit, že v tomhle věku bych to všechno dávno měla mít.*“ Poslední zástupce této skupiny Lukáš (29 let) uvedl: „*Ted' zatím aktuálně jen společný bydlení, který sice přišlo brzo, ale tak nějak samo a ten vztah to spíš ještě víc upevnilo. Jinak svatba a děti ted' nejsou na pořadu dne.*“ Z těchto výroků

můžeme vidět, že i názory informantů z jedné generační skupiny jsou velmi rozdílné a rozporuplné.

Informanti z generace mezi 31–50 lety se k tomuto tématu vyjadřovali takto: Tomáš (38 let): „*Tak já už děti mám, takže je občas trochu sranda řešit to, že už tyhle závazky mám, když chcete s někým vybudovat nový vztah. Ne všechny ženský jsou k tomuhle otevřený. Jinak tyhle věci pro mě vždycky přišly nějak automaticky, bohužel to teda dvakrát skončilo rozvodem.*“ Jaroslav (40 let): „*Pro mě a moji ženu to důležitý určitě bylo. Založit rodinu, vzít se. Nikdy jsme v tomhle neměli nějaký rozepře, takže to šlo tak nějak postupně automaticky. Teď jsou pro nás největším závazkem naše dvě děti, takže s tím přichází i spousta řešení, ústupků a tak, ale zatím zvládáme a snad i budeme dál.*“ Olga (46 let): „*Tak to hrálo velkou roli. Jsem jednou rozvedená a už jsem z toho vztahu měla dvě děti. Takže se stávajícím manželem jsme to řešili hodně, protože on žádný děti v té době co jsme se poznali neměl. Takže to všechno byl důležitý krok a hodně jsme to řešili.*“ U této generace si můžeme všimnout, že závazky už hrají v partnerském životě velkou roli. Ať už se jedná o závazky, které v partnerství teprve přijdou, nebo o ty, které už jedinci mají z dřívějších vztahů a svého předešlého života.

Naopak skupina informantů z generace nad 51 let se ve svých odpovědích na toto téma často shodovali. Hana (58 let): „*Tak tohle bylo normální v té době. Všichni jsme věděli, že se jednou vezmeme, založíme rodinu. U nás šlo společný bydlení ruku v ruce se svatbou a dětma.*“ Jiří (65 let): „*Jakou roli? No bylo to určitě důležitý, ale taky tak nějak normální vidíte. Já to měl všechno hezky postupně. Nejdřív jsem si svoji ženu vzal a pak jsme založili rodinu.*“ Marie (77 let): „*V té době nešlo si nikoho nevízt a zůstat sama. To bylo normální. Takže jsme se vzali, měli spolu děti a tak to prostě bylo. A taky jsme se brali brzo a rodinu měli brzo. Teď maj lidi spoustu jiných možností.*“

Z uvedených informací můžeme konstatovat, že generace do 30 let roli závazků ve vztahu vnímá jako něco, co v partnerském životě teprve budou řešit. Ze závazků se zde objevuje pouze společné bydlení. Ani jeden z informantů v této skupině aktuálně neřeší závazky jako jsou například děti či svatba. Oproti této skupině už naopak generace mezi 31–50 lety závazky řeší spíše už na denní bázi. Většina informantů zde řešila závazky v souvislosti s navazováním nového vztahu, kdy si jeden z partnerů nesl závazky ze svého dosavadního života. Oproti tomu ale zástupci z generace nad 51 let měli na roli závazků ve vztahu skoro až totožný pohled. Všichni tito informanti hovořili o tom, že závazky jako je společné bydlení, svatba a děti byly

na denním pořádku a tyto věci pro ně byly naprosto běžné. Také je z těchto informací znát, že generace nad 51 let tyto závazky ve svém životě řešila už mnohem dříve než generace současná.

7.10.6 Problémy vztahu a jejich řešení

Při zkoumání partnerských vztahů jsem se zaměřila i na to, jaké náročné zkoušky či problémy informanti ve svých partnerských vztazích zažili a jak, či jestli vůbec tyto problémy překonali. Dva informanti z té nejmladší generace uvedli jako problém vztahu oddělení partnerů a s tím související vzdálenost. Informantka Dana (25 let) řekla: *„Pro nás byl asi nejtěžší zkouškou Erasmus. Odjela jsem totiž na začátku vztahu na půl roku pryč. A to fakt nebylo jednoduchý. Ještě ve chvíli, kdy to bylo teprve v začátku a člověk moc vlastně ani nevěděl, na čem je. Ale vlastně jsme to zvládli a možná to ten vztah i nějak posílilo.“* Lukáš (29 let): *„Asi nejčastěji ve vztahu řeším to, že nejsem zas tak moc často doma. Což je samozřejmě ovlivněno mojí prací, ale s tím se bohužel nedá nic dělat. Zas na druhou stranu se na sebe s přítelkyní těšíme a není moc prostoru se v tom vztahu začít nudit. No i když přiznávám, že to odloučení a někdy i ta vzdálenost není úplně jednoduchá.“* Další informantka Dominika (23 let) z této generace uvedla: *„No nějakou úplně velkou zkoušku v našem vztahu si nevybavuju. Možná ze začátku, kdy si přítel dopisoval s jinou holkou a já jsem na to přišla. V tu dobu jsme spolu začali víc mluvit a tou komunikací se to asi i vyřešilo, i když ta důvěra tam ode mě dlouho nebyla stoprocentní.“*

Další dva informanti Tomáš (38 let) a Olga (46 let) z generace mezi 31–50 lety uvedli nejčastější problémy s nevěrou, která ve všech těchto případech ale vedla k rozpadu vztahu. Je tedy probrána až v kapitole následující. Všichni informanti této generace i generace nad 51 let uvedli jako problémy vztahu problémy, které se vyskytují na denní bázi a jejich nejčastější formou řešení byla aktivní komunikace s druhým partnerem a snaha tyto problémy vyřešit. Olga (46 let): *„Nejtěžší pro nás byly asi začátky vztahu. Oba jsme si nesli něco z těch minulých vztahů a není to vždy úplně jednoduchý to dát nějak dohromady. A jinak problémy řešíme na denní bázi a všechno se snažíme vykomunikovat nějak společně.“* Jaroslav (40 let): *„No ten vztah testujeme v podstatě každý den. Pořád se objevuje něco nového a něco se řeší. A řešíme to hodně komunikací, někdy musí jeden z nás udělat nějaký ústupek nebo občas taky pomůže mlčet. Důležitý je umět vyhodnotit co se kdy hodí.“* Jiří (65 let): *„No asi mě nenapadá nic zásadního z toho všeho co bychom řešili. A pokud se někdy něco objevilo, tak jsme se snažili to řešit společně a dojít k nějakému výsledku, kterej bude pro nás oba dobřej. Je to všechno o tý komunikaci a dělání kompromisů. Tomu se v manželství a ani vlastně v žádným jiným vztahu nevyhnete.“*

Z dostupných informací můžeme konstatovat, že komunikace jako řešení problémů je u informantů velmi klíčovým prvkem, který pomáhá udržet vztah a vyřešit mnoho problémů, ať už těch každodenních, nebo těch vážnějších. Několik informantů také uvedlo, že dělání kompromisů je dalším z řešení, které v rámci svých vztahů využívají.

7.10.7 Nepřekonatelné problémy

Další zkoumanou kategorií byly nepřekonatelné problémy, které vedly k rozpadu vztahu. Důležité zde bylo, zda si informanti prošli rozpadem vztahu, a pokud ano, tak co byly ty nepřekonatelné problémy, které k rozpadu vztahu vedly. Informantka Dominika (23 let) žádné výrazné nepřekonatelné problémy, které by vedly k rozpadu vztahu neuvedla. Spíše zmiňuje důvod, kterým je jiná představa o budoucnosti: *„S přítelem co jsem teď, tak jsme pořád spolu. A vztahy, co jsem měla před ním skončily většinou kvůli tomu, že jsme tak nějak oba vyrostli. Že jsme se dostali do jinýho životního bodu. Každý z nás se věnoval něčemu jinýmu, měli jsme jiný kamarády, jiný zájmy a jiný představy o tom, jakou chceme budoucnost.“* Dana (25 let) zmiňovala jako nepřekonatelný problém žárlivost a již zmíněnou ztrátu svobody, kterou někteří informanti shledávali jako aspekt, který je od vztahu odrazoval: *„Nemůžu mluvit za něj, ale podle mě měl problém s tím, že jsem byla hodně žárlivá. A celkově ho ten vztah asi nějak svazoval a měl pocit, že se mnou přichází o nějakou svobodu. Asi si chtěl ještě spíš užívat a já už chtěla věci jako je svatba, děti a tak podobně. Určitě si ale myslím, že kdyby ve vztahu byla lepší komunikace, tak se některý věci daly zvládnout líp.“* I informant Lukáš (29 let) odpovídal podobně jako výše zmíněné zástupkyně této generace: *„Bývalý vztah skončil kvůli tomu, že my jsme oba zjistili, že chceme něco jinýho. Asi bych řekl, že se prostě změnil sty života, oba jsme vyrostli, ale asi jinak než ten druhý. A teda velkej problém pro mě byla žárlivost z partnerčiny strany. Sice to nebyl důvod k rozchodu, ale problém to byl velkej.“*

U generace mezi 31–50 lety byla nejčastějším nepřekonatelným problémem zmiňována nevěra jednoho z partnerů a následující s tím spojená ztráta důvěry. Tomáš (38 let): *„Když to vezmu obecně, tak asi tím největším problémem v mém životě v těch vztazích byla nevěra. A to vlastně ať už to byla nevěra z mojí strany nebo ze strany partnerky. Snažili jsme se to většinou vždycky nějak slepovat a snažit se to zachránit, ale ta důvěra tam prostě pak už kolikrát není auž se to moc nedá.“* I informantka Olga (46 let) uvedla jako důvod rozpadu vztahu nevěru: *„Nejhorší asi byla nevěra, s tou už se nedalo moc nic dělat. Byly tam snahy to nějak slepit a dát do pořádku, ale důvěra mezi dvěma lidma tímhle doste dost zabrat a v mém případě to vedlo k rozvodu s mým bývalým manželem.“* Dalším z nepřekonatelných problémů informantka Olga

(46 let) zmiňovala nefunkční komunikaci: „*No a pak hlavně komunikace, komunikace, komunikace. Ta dokáže zachránit hodně, ale když nefunguje, tak je to problém.*“

Naopak generace nad 51 let moc nepřekonatelných problémů, které by vedly k rozpadu vztahu nezmiňovala. Problémy ve vztazích se samozřejmě objevovali u všech těchto informantů, ale velmi zde převládalo přesvědčení o tom, že všechno má své řešení. Informanti také ve svých vztazích rozvod nebrali jako vhodnou možnost a dokázali tak setrvávat i ve vztazích, které nebyly vždy nejšťastnější. Toto shrnutí potvrzují výroky všech tří informantů z této generační skupiny. Hana (58 let): „*Nepřekonatelné problémy jsme asi neměly žádné, protože jsem se svým manželem celý život a vždy jsme všechno společně vyřešili a dali do pořádku. Nevěra ani nic takového u nás neproběhlo.*“ Jiří (65 let): „*Problémů za celý život bylo, a ještě doufám bude. Ale nikdy nebyl důvod k tomu se rozvádět. Jak už jsem říkal, každý je nějaký a má své chyby, ale musíte umět i odpouštět a věci řešit.*“ Marie (77 let): „*Těch bylo. Moje první manželství nebylo úplně šťastný. Manžel nebyl nejhodnější člověk a hodně pil, takže jsme si s dětmi něco zažili. Ale rozvádět se v té době nebylo běžný, takže to nepřipadalo v úvahu. Rozvedli jsme se až když děti vyrostly.*“

7.10.8 Pozitiva partnerského vztahu

Jednou z dalších otázek a také kategorií, na kterou byli informanti dotazováni byly pozitiva, které spatřují v partnerském soužití. Celkově se všechny generace shodovali v tom, že spatřují v partnerském soužití spíše pozitiva nežli negativa. Informanti napříč generacemi se také shodovali v uvedených příkladech výhod partnerského soužití. Dominika (23 let): „*Nejlepší na tom asi je to, že nejsem na nic sama. Že mám parťáka, na kterýho se můžu spolehnout a vždycky mi se vším pomůže.*“ Dana (25 let): „*Asi ten pocit, že víte, že vás má někdo upřímně rád. A taky to, že jste na všechno dva. Jak na to hezký, tak na to špatný. Všechno se to ve dvou prostě líp zvládá. A mít chlapa je velkou výhodou i v praktických věcech.*“ Lukáš (29 let): „*Tak pozitivní je, že víte, že už nikdy na nic nebudete sami. A máte vedle sebe někoho, kdo sdílí všechno s váma.*“ Tomáš (38 let): „*Určitě je fajn, že vedle sebe máte někoho, na koho je spoleh. Že vám pomůže, poradí. Víte, že na to nejste sám.*“ Jaroslav (40 let): „*Za mě určitě převažují výhody. Máte vedle sebe někoho. Vzájemně si pomůžete, poradíte. Máte se o koho opřít.*“ Olga (46 let): „*Partnerský život je určitě výhoda. Teda ale není jedno s kým ho vedete. To je na tom to nejdůležitější. Já jsem si to dřív ani neuvědomovala, jak je role mého partnera v životě důležitá a nejen pro mě, ale taky pro moje děti. Když máte parťáka do nepohody, tak si život užijete a ne, že ho jen prožijete.*“ Hana (58 let): „*No má to spoustu výhod. S mým mužem se dobře doplňujeme. On by si nikdy neuvařil a já bych si zase nikdy nezvládla doma něco*

spravit. To je takovej hezkej příklad. Ale prožít život ve dvou je určitě lepší. Nikdo nechce být sám.“ Jiří (65 let): „Já v tom vidím jenom výhody. Sám bych být nechtěl a bez své ženy bych neměl takhle velkou skvělou rodinu. Pomáháme si a jsme tu pro sebe. Co by chtěl člověk od života víc.“ Marie (77 let): „Žít s někým je určitě lepší než žít sám. Ale ze svých zkušeností vím, že je moc důležitý s kým ten život žijete. A ten výběr by se neměl brát na lehkou váhu.“

Ze všech uvedených odpovědí je jasné, že všichni informanti spatřují v partnerském soužití pozitivní aspekty a ve všech případech tyto pozitivní aspekty převažují nad těmi negativními. Pozitiva, které informanti uváděly, byly nejčastěji podpora partnera, vzájemná pomoc, spolupráce, mít se na koho spolehnout a pocit sounáležitosti. Někteří z informantů ale sdíleli své zkušenosti o tom, jak je výběr partnera pro život velmi důležitý a neměl by se brát na lehkou váhu.

7.10.9 Negativa partnerského vztahu

Při zaměření se na pozitivní stránky partnerského vztahu jsem se zaměřila naopak také na ty stránky negativní. Ačkoli těch negativních aspektů informanti neviděli v partnerském vztahu tolik, jako těch pozitivních, i tak se nějaké našli. Zajímavé je zde vidět, že negativních aspektů v partnerském soužití spatřovali spíše informanti z generace do 30 let a naopak informanti z generace nad 51 let nad nevýhodami vztahu většinou ani nepřemýšleli a nepřikládali těmto aspektům velkou váhu.

Všichni zástupci z generace do 30 let zmiňovali jako nevýhodu partnerského vztahu ztrátu vlastní svobody. Dominika (23 let): *„Výhody můžou být i nevýhody a opačně. Ale asi nějaká ta svoboda, která už není ve vztahu tak velká. Někdy až závislost na tom druhým.“* Dana (25 let): *„Jak už jsem říkala, vidím v tom možná jen to, že se člověk vzdá nějaký tý svobody, ale to je asi tak jediný. Pro mě jsou to hlavně pozitiva.“* Lukáš (29 let): *„Pozitiva určitě převažují, ale z toho negativního hlavně asi svoboda. Už nemůžete být tak nezodpovědní a máte starost i o toho druhýho a ne jenom o sebe.“*

U generace mezi 31-50 lety vyplouvaly napovrch zkušenosti, které promítaly hlavně do této části rozhovoru. Všichni informanti této skupiny nezávisle na sobě uvedli poznatek, že velmi záleží na výběru partnera. Tomáš (38 let): *„Tak rozhodně svoboda. Už si nemůžete úplně dělat co chcete. Ale taky záleží s kým a možná v jaký životní fázi.“* Jaroslav (40 let): *„Těch nevýhod moc nevidím. Možná když si vybere fakt blbě a rozhodnete se strávit život s někým, s kým to není úplně ono. Jinak spíš výhody převažují.“* Olga (46 let): *„Negativa na partnerském vztahu? No, pokud vedle sebe máte někoho, s kým to nejde, tak si asi každý dokáže*

ty negativa představit. To jsou hádky, ústupky aby byl klid a tak podobně. Takže za mě určitě hrozně záleží na tom, s kým se ten život rozhodnete prožít.“

Oproti těmto výsledkům ani jeden z informantů z generace nad 51 let neuvedl žádné negativum, které by v partnerském vztahu spatřoval. Hana (58 let): *„Negativa? Všechno má pro i proti, ale já v tom negativa nevidím. Je to krásný prožít život s někým vedle sebe.“* Jiří (65 let): *„Jak už jsem říkal, každé je nějaké, ale obecně v tom negativa nevidím. Když se problémy řeší, tak je to kolikrát lepší, když na to máte toho druhýho.“* Marie (77 let): *„Určitě z vlastní zkušenosti vím, že hrozně moc záleží na tom, s kým ten život žijete. A pokud si vyberete dobře, tak to má přece jenom samý pozitivní stránky a ne ty negativní.“*

8 Shrnutí

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak se odlišuje pohled vybraných generací na partnerské vztahy. Důležitými aspekty pro tuto práci byly hodnoty, které dané generace zastávají v rámci partnerských vztahů, jaká pozitiva a negativa spatřují v partnerském soužití, proč vůbec v těchto vztazích setrvávají, nebo v čem naopak spatřují nepřekonatelné problémy, které zapříčiňují rozpad vztahu.

V rámci výzkumu byla stanovena hlavní výzkumná otázka: „Jaký je rozdíl ve vnímání vztahů napříč generacemi?“ a také další čtyři vedlejší výzkumné otázky: „Jakou hodnotu informanti spatřují v partnerských vztazích?“ „Jak probíhají počátky vztahu, než informanti vstoupí do partnerství?“ „Jaké jsou pozitiva a negativa partnerského vztahu?“ Co jsou nepřekonatelné problémy, které vedou k rozpadu vztahu?“ Ke zjištění těchto otázek byly provedeny polostrukturované rozhovory celkem s devíti informanty. Tito informanti byli vybráni na základě příslušnosti k dané generace. Generace byly rozděleny na věkovou skupinu do 30 let, 31–50 let a generační skupinu nad 51 let. V rámci polostrukturovaného rozhovoru, který byl s informanty veden jim byly pokládány tyto otázky: „Jakou hodnotu a představu informanti spatřovali ve vztazích ještě, než je začali aktivně vyhledávat?“ „Jak a kým byla představa o vztazích utvářena?“ „Kdy začalo aktivní seznamování se a hledání partnera?“ „Co se informantům líbilo na potenciálním partnerovi?“ „Co informanty odradilo od navazování vztahu s potenciálním partnerem?“ „Jak probíhala fáze scházení se a komunikace mezi potenciálními partnery?“ „Jak dlouho probíhala fáze randění?“ „Jakou roli hrají v partnerských vztazích závazky jako je svatba, děti, společné bydlení?“ „S jakými problémy se informanti ve vztahu nejčastěji setkávali a jak je překonali?“ „Jaké jsou důvody, které vedly případně by vedly k rozpadu vztahu?“ „Jaké pozitivní a negativní aspekty informanti spatřují v partnerském vztahu?“ Poté byly nashromážděné informace okódovány a rozřazeny do těchto devíti kategorií: představa o vztazích, počátek aktivního seznamování, aspekty odrazující od vztahu, počátky vztahu a jejich průběh, role závazků ve vztahu, problémy vztahu a jejich řešení, nepřekonatelné problémy, pozitiva partnerského vztahu, negativa partnerského vztahu.

Vedlejší výzkumná otázka: „Jakou hodnotu informanti spatřují v partnerských vztazích?“ Vzhledem k tomu, že je výzkum proveden kvalitativní metodou, není na tuto otázku použita žádná hodnotící škála, která by určovala, jak moc jsou vztahy pro informanty důležité. Pohybujeme se zde tedy na bázi hodnocení důležité/nedůležité či hodnotné/nehodnotné. Po vyhodnocení dat můžeme shledat, že všichni informanti uvedli partnerské vztahy jako důležitou součást svého života. Hodnota vztahů jako taková se tedy v rámci generací nemění a není zde

měřitelná. Jako výsledek tedy můžeme uvést, že pro všechny generace jsou partnerské vztahy důležité/hodnotné a berou je jako plnohodnotnou součást každodenního života.

Další vedlejší výzkumná otázka: „Jak probíhají počátky vztahu, než informanti vstoupí do partnerství?“ Zde už si můžeme všimnout určitých odlišností mezi generacemi. Informanti z generace nad 51 let uváděli, že seznamování a fáze scházení se probíhala na osobní bázi. Což souvisí i s danou dobou, kdy nebylo moc jiných možností a toto byl mimo psaní dopisů jediný způsob, jak se scházet a zůstat v kontaktu. Generace mezi 31–50 lety uvedla osobní scházení se také ve velmi časté míře, ale ještě k tomu zmiňovali využívání emailů jako přidruženou komunikaci mezi potencionálními partnery. Tento způsob komunikace využívali ve chvíli, kdy nebylo možné setkat se na osobní bázi. Naopak generace do 30 let už způsob seznamování se popisovala trochu odlišným způsobem. Vzhledem k technologickému pokroku zástupci této generace velmi často pro komunikaci s partnery využívají veškerých dostupných aplikací a sociálních sítí, které jim nabízí jejich chytré telefony. Nejčastěji zmiňovanými bylo dopisování si přes Facebook, Messenger, Instagram či telefonování a využívání videohovorů. Osobní setkání pro tuto generaci ale hrála také důležitou roli. Můžeme si tedy dovolit tvrdit, že komunikace s partnery se napříč generacemi liší a to právě díky technologickému pokroku. Co měli ale všechny generace stejné bylo to, že zmiňovali školu jako velmi důležité místo pro získání kontaktů, které vedly k navazování partnerských vztahů. Také všichni informanti uvedli, že k prvnímu navázání partnerského vztahu došlo právě v období docházky na druhý stupeň základní školy a na školu střední. Informanti se také shodli na definici randění, které popisovali jako období trvající týdny až měsíce, při kterém teprve zjišťují, zda s potencionálním partnerem naváží vážný partnerský vztah.

Další neméně důležitou vedlejší výzkumnou otázkou bylo: „Jaké jsou pozitiva a negativa partnerského vztahu?“ Zde je důležité zmínit, že všichni informanti napříč generacemi uvedli, že v partnerském soužití spatřují spíše pozitiva, která v celkovém hodnocení převažují nad uvedenými negativy. Zajímavé je zde ale vidět, že celkově nejvíc negativ uvedli zástupci generace do 30 let, a naopak informanti z generace nad 51 let většinou nezmiňovali negativa, která by pro ně byly zásadní. Negativum, které převažovalo u generace do 30 let byla ztráta vlastní svobody a určité nezodpovědnosti, kterou s sebou nese svobodný život. Toto negativum ale vnímali i zástupci generace mezi 31–50 lety. Ti ale velmi často zmiňovali, jak je důležitý výběr partnera. Oproti tomu generace nad 51 let žádná výrazná negativa nespatořovala anebo v nich nespatořovala takovou váhu. Jak již bylo řečeno, všichni informanti napříč generacemi se shodli, že v partnerském soužití spatřují spíše pozitiva. I uvedená pozitiva se

napříč generacemi shodovala. Nejčastěji zde bylo uváděno to, že se má jedinec na koho spolehnout, že na nic není sám, že má vedle sebe oporu, má možnost řešit problémy a sdílet zážitky se svým partnerem.

Poslední vedlejší výzkumnou otázkou bylo: „Co jsou nepřekonatelné problémy, které vedou k rozpadu vztahu?“ Zde je důležité zmínit, že informace byly čerpány z vlastních zkušeností informantů, a tudíž tato otázka byla relevantní pouze pro ty informanty, kteří si rozpadem vztahu během svého dosavadního života prošli. I zde je zaznamenatelný rozdíl mezi pohledem všech tří generací na danou otázku a také uvedenými problémy. Generace do 30 let věku uváděla jako nepřekonatelné problémy žárlivost a změnu pohledu na společnou budoucnost či styl života. U generace mezi 31–50 lety byla nejčastějším problémem zmiňována nevěra a s tím spojená ztráta důvěry ke svému partnerovi. Naopak generace nad 51 let uvedla úplně jiný pohled na nepřekonatelné problémy v partnerském vztahu. Problémy ve vztahu samozřejmě zmiňovali a zmiňovali i jejich častou četnost, ale jejich pohled na tuto problematiku byl úplně jiný. Tito informanti vnímali problémy jako běžnou součást partnerského vztahu a rozvod či rozpad vztahu nebrali jako vhodnou variantu řešení.

Tímto se dostáváme k hlavní výzkumné otázce: „Jaký je rozdíl ve vnímání vztahů napříč generacemi?“. Z provedeného výzkumu je jasné, že rozdíly v pohledu na partnerské vztahy se mezi generacemi objevují. Rozdíly jsou nejvíce znatelné mezi generací do 30 let a generací nad 51 let. Zde se velmi odlišuje způsob komunikace mezi potencionálními partnery či partnery, pohled na negativa, které vztah přináší i pohled na nepřekonatelné problémy, které se ve vztahu objevují. Můžeme si také dovolit tvrdit, že generace mezi 31–50 lety je svým pohledem na partnerské vztahy spíše více podobná generaci do 30 let než té starší. Generace se ale naopak shodují ve vnímání důležitosti partnerských vztahů pro život, ve vnímání pojmu randění a také v uvedení školy jako místa, které jako prostor napomohlo k získání kontaktů a vedlo tedy k tvorbě partnerských vztahů. Dále se také všechny generace shodovaly v tom, že první partnerské vztahy vznikly v období mezi druhým stupněm základní školy a školou střední.

ZÁVĚR

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, a to na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část se věnuje nejprve partnerským vztahům z pohledu sociální psychologie, kdy je zde jako důležitý aspekt zmíněno téma socializace, které je zde podrobněji rozebráno. Dále je zde v souvislosti popsáno téma mezilidských vztahů a také vztah k vlastnímu já, které má s navazováním partnerských vztahů úzkou souvislost. Pro ucelení tématu a podtržení praktické části jsou zde popsány partnerské vztahy v historickém kontextu. V neposlední řadě bakalářská práce probírá druhy partnerského soužití, které se v této době vyskytují. Hovoří se zde tedy o manželství, které je zde popsáno hlavně z pohledu zákona, dále o nesezdaném soužití, odděleném soužití a také o registrovaném partnerství.

Praktická část byla realizována kvalitativní metodou za použití polostrukturovaných rozhovorů, kterého se zúčastnilo celkem devět vybraných informantů. Výběr informantů podléhal zařazení do věkové kategorie, vzhledem k tomu, že se výzkum věnoval partnerským vztahům, které byly rozebrány z pohledu třech generací. Před provedením výzkumu byla stanovena hlavní výzkumná otázka: „Jaký je rozdíl ve vnímání vztahů napříč generacemi?“ Hlavní výzkumná otázka byla doplněna o čtyři vedlejší výzkumné otázky, které zněly: „Jakou hodnotu informanti spatřují v partnerských vztazích?“ „Jak probíhají počátky vztahu, než informanti vstoupí do partnerství?“ „Jaké jsou pozitiva a negativa partnerského vztahu?“ „Co jsou nepřekonatelné problémy, které vedou k rozpadu vztahu?“

Výzkum zjistil, že pohled na partnerské vztahy se napříč generacemi v určitých aspektech liší. Největší rozdíl ve vnímání partnerských vztahů byl zjištěn mezi generací do 30 let a generací nad 51 let. Dále bylo také zjištěno, že generace mezi 31–50 lety se více shoduje s generací mladší, tedy do 30 let. Největší rozdíly byly zjištěny v otázce na negativa, které partnerský vztah přináší, na nepřekonatelné problémy a na způsob komunikace mezi partnery či partnery potencionálními. Generace se ale naopak shodovaly ve spatřování důležitosti partnerských vztahů pro život a také ve spatřovaných pozitivěch partnerského vztahu, která výrazně převyšovala negativa. Všichni informanti také popsali stejné chápání pojmu randění, které provází počátky partnerských vztahů.

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jak se liší pohled daných generací na partnerské vztahy, jaké pro danou generaci byly a jsou důležité hodnoty pro společné soužití, jaká pozitiva a negativa nese partnerské soužití, proč lidé v partnerství vůbec setrvávají, nebo v čem naopak spatřují nepřekonatelné problémy, které vedou k rozpadu vztahu. Výzkum měl za úkol

nabídnout pohled na generační rozdíly, ale také na schémata, které mají generace podobná či totožná.

Literatura a použité zdroje

Český rozhlas. *Český rozhlas Hradec Králové – nesezdané soužití – JUDr. Martin Zbořil*. [online], 2019. [cit. 26. 5. 2023]. Dostupné z: <https://hradec.rozhlas.cz/nesezdane-souziti-jeho-vyhody-a-predevsim-nevyhody-z-pohledu-pravnik-a-7957155>.

Český rozhlas. *Český rozhlas Pardubice 2021 – Ladislav Hanousek*. [online], 2021. [cit. 25. 5. 2023]. Dostupné z: <https://ladislavhanousek.cz/v-ceskem-rozhlasu-o-vztazich/>.

Český statistický úřad. *Nesezdané soužití*. [online], 2014. [cit. 19. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20541791/170227-14.pdf/27ebcd5e-95ba-4ef4-8c65-c2a9bc58f9d8?version=1.0>.

Český statistický úřad. *Sňatky a rozvody*. [online]. [cit. 5. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/snatky-a-rozvody>.

FIALOVÁ, Ludmila. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Praha, 2000. ISBN 80-85850-87-7.

HASMANOVÁ MARHÁNKOVÁ, Jaroslava, Martin KREIDL a Barbora HUBATKOVÁ. *Proměny partnerství: životní dráhy a partnerství v české společnosti*. Praha, 2012. ISBN 978-80-7419-142-8.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

CHODĚRA, Oldřich. *Občanským právem krok za krokem*. Praha, 1997. ISBN 80-7169-556-4.

KLIMEŠ, Jeroným. *Partneři a rozchody*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7367-745-9.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha, 2022. ISBN 978-80-247-1284-0.

MIKULKOVÁ, Milena. *Hlavu vzhůru po rozvodu?!: cesta k fungujícímu rodičovskému týmu*. Praha, 2021. ISBN 978-80-271-1702-4.

Ministerstvo vnitra České republiky. *Registrované partnerství*. [online], 2022. [cit. 19. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/mvcren/docDetail.aspx?docid=21814684&doctype=ART>.

MOŽNÝ, Ivo a Vladimír JIRÁNEK. *Rodina a společnost*. Praha, 2006. ISBN 80-86429-58-X.

- NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Praha, 2020. ISBN 978-80-7553-842-0.
- NOVOTNÝ, Petr et al. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha, 2014. ISBN 978-80-247-5167-2.
- POLŠENSKÁ, Petra, Radka FEBEROVÁ a Zdeněk STUHLÍK. *Rodinné právo – manželství*. Praha, 2017. ISBN 978-80-7552-902-2.
- PUGNEROVÁ, Michaela. *Psychologie: pro studenty pedagogických oborů*. Praha, 2019. ISBN 978-80-271-0532-8.
- RÁKOSNÍK, Jakub a Radka ŠUSTROVÁ. *Rodina v zájmu státu: populační růst a instituce manželství v českých zemích 1918–1989*. Praha, 2016. ISBN 978-80-7422-378-5.
- SOURALOVÁ, Adéla a Michaela ŽÁKOVÁ. *Pod jednou střechou: třígenerační soužití v české společnosti*. Brno, 2020. ISBN 978-80-7325-498-8.
- SULLEROTOVÁ, Evelyne. *Krize rodiny*. Praha, 1998. ISBN 80-7184-647-3.
- ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- TOMÁŠEK, Marcel. *K genderovým zdrojům individualizačního habitu*. 2006. Dostupné z: <https://www.genderonline.cz/pdfs/gav/2006/01/03.pdf>.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
- VOJTKO, Jan. *Vztahy a mýty: párová terapie do kapsy*. Praha, 2020. ISBN 978-80-7637-036-4.
- VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. Praha, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.
- ZÁKON Č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- ZÁKON Č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů
- WILLERTON, Julia. *Psychologie mezilidských vztahů*. Praha, 2012. ISBN 978-80-247-3924-3.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Informanti	26
-----------------------------	----